

ETIČKA KUPOVINA

Nije sve u ceni?

Mnogi ljudi menjaju svoje kupovne navike kako se prilagođavaju životu u karantinu tokom pandemije koronavirusa. U ovoj lekciji govorimo o mogućim posledicama ovih promena u ponašanju potrošača za društvo u celini i o tome kako nam tehnologija može pomoći da svoju kupovinu učinimo zdravijom, pravičnijom, ekološki prihvatljivom i održivom.

Učenici će moći:

- ▶ da se osvrnu na kupovne navike svoje porodice i kako se one menjaju usled pandemije;
- ▶ da analiziraju razloge zbog kojih je došlo do promene kupovnih navika;
- ▶ da utvrde zdravije, pravednije, ekološki prihvatljivije i održive načine kupovine;
- ▶ da razviju osećaj za pravdu i pravičnost i sposobnost kritičkog razmišljanja o ekonomiji, životnoj okolini i održivosti.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Potrošačka svest

PODSTICAJ

Grupna anketa:

Upitajte učenike kako se promenio način kupovine hrane u njihovom domaćinstvu od proglašenja pandemije. Na primer, da li kupuju:

- češće/ređe?
- u manjim lokalnim prodavnicama/velikim supermarketima?
- lično ili online?

Da li kupuju:

- više/manje hrane?
- više sveže/obrađene hrane ili brze hrane?

Da li više uzgajaju sopstvenu hranu?

Da li više sami kuvaju svoju hranu?

Da li cena igra veću ili manju ulogu?

Da li je li bilo drugih promena?

Kreirajte svoju anketu. Postoje brojni besplatni online alati za anketiranje, npr. Google Forms.

Pretvorite podatke iz ankete u online grafikon ili zamolite učenike da oni to urade umesto vas.

DISKUSIJA

Nakon ankete:

- ▶ Šta vam anketa govori o promenama koje su se desile u kupovnim navikama ljudi od pojave virusa?
- ▶ Koji su po vašem mišljenju razlozi za ove promene?
- ▶ Da li mislite da će promene:
 - učiniti ljude zdravijima?
 - biti bolje po životnu okolinu?
 - biti pravičnije za proizvođače hrane?
- ▶ Šta obično utiče na izbor pri kupovini hrane?
- ▶ Kako privoleti ljude da ove druge faktore uzmu u obzir prilikom kupovine?
- ▶ Ko u društvu treba da se pobrine da je hrana koju kupujemo zdrava, prihvatljiva za životnu okolinu i da se postupa pravično prema proizvođačima hrane?

Podstaknite učenike da daju što više odgovora.

Podstaknite učenike da detaljno istraže prednosti i mane za svako od ovih pitanja. Možda će vam biti lakše da ih podelite u tri grupe za ovaj zadatak.

Možete zatražiti od učenika da naprave listu i utvrde odgovornosti za svakog.

ZAKLJUČAK

Sumirajte glavna pitanja koja proizilaze iz diskusije.

Rezimirajte kako prilikom kupovine hrane ne gledamo samo na cenu i ono što nam se sviđa, već mislimo i na svoje zdravlje, životnu okolinu, pravičnost i pravednost u društvu.

Ukratko objasnite glavne faze lanca nabavke hrane u vašoj zemlji.

Objasnite kako naš izbor u svojstvu potrošača utiče na taj proces.

Pokušajte da pronađete odgovarajuć infografik, npr. <https://www.futurelearn.com/courses/explore-how-farmers-produce-food-sustainably/0/steps/60769>

ZADATAK

Učenici zamišljaju da pomažu u kreiranju aplikacije koja potrošačima pomaže da odaberu pravi artikal pri kupovini. Ova aplikacija može da skenira svaki proizvod sa barkodom i oceni ga. Učenici treba da odaberu aspekt kupovine koji aplikacija vrednuje: zdravlje, životnu okolinu ili pravičnost. Učenici prave listu kriterijuma koje aplikacija koristi i odlučuju o tome kako će se svaki kriterijum ocenjivati.

Već postoji dosta sličnih aplikacija. Stariji učenici će možda želeti da ocene neke od tih aplikacija ili da ih sami dizajniraju. Pogledajte: <https://bit.ly/3axohWx>

DALJE AKTIVNOSTI

Učenici prezentuju svoje ideje za aplikaciju i objašnjavaju kako su došli do njih. Razmatraju praktičnu primenu aplikacije i šta bi nekoga navelo da je koristi. Razmišljaju o promenama u drugim oblicima kupovine usled pandemije i razmatraju etičke implikacije tih promena, npr. odeća i moda.

Alternativno mogu diskutovati o prednostima i manama online kupovine u pogledu zdravlja, životne okoline i pravičnosti.

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

IZRAŽAVANJE MIŠLJENJA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Šta je sa našim mišljenjem?

Stroge mere koje su vlade donele u borbi protiv širenja pandemije koronavirusa uveliko su ograničile život mladih i njihovih porodica. Mladi se o tome puno ne pitaju. U ovoj lekciji govorimo o pravu na slobodu izražavanja i šta to pravo znači za decu i mlade u digitalnom dobu. U lekciji se naglašava potreba za uključivanjem učenika u aktuelna i kontraverzna pitanja i objašnjava se kako to postići u virtuelnoj učionici.

Učenici će moći:

- ▶ da se osvrnu na svoja razmišljanja i osećanja u pogledu odgovara na pandemiju;
- ▶ da analiziraju pravo na slobodu izražavanja i šta to pravo znači za decu i mlade;
- ▶ da utvrde načine na koje im tehnologija može pomoći da izraze svoje društvene i političke stavove;
- ▶ da razviju veštine komunikacije i otvorenost prema stavovima, pogledima i praksama drugih.

Prava i odgovornosti

PODSTICAJ

Videozapis:

<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/coronavirus-uk-lockdown-boris-johnson-rules-restrictions-stay-home-police-a9420231.html> ili

<https://www.theguardian.com/world/2020/mar/25/uk-coronavirus-lockdown-rules-what-you-can-and-cannot-do>

Potražite videozapis u kojem se objašnjava usvajanje pravila za borbu protiv pandemije u vašoj zemlji. Temu pravila možete uvesti i na drugi način, npr. kroz kviz. Raspravu o pravilima prilagodite nivou znanja učenika.

DISKUSIJA

Nakon videozapisa:

- ▶ Kako su ova nova pravila uticala na vas i vašu porodicu?
- ▶ Kakav je vaš stav o njima? Po vašem mišljenju:
 - Koliko su jasna pravila?
 - Koliko ih je lako sprovesti?
 - Koliko su delotvorna?
 - Koliko su pravična?
- ▶ Koliko je važno da vlade saslušaju mišljenja mladih ljudi poput vas o ovim i sličnim pitanjima? Zašto to mislite?
- ▶ Treba li mladi da čekaju da ih neko upita za mišljenje pre nego što ga izraze? Ili ne treba da čekaju već treba odmah da kažu šta misle? Zašto to mislite?
- ▶ Na koji način možete upotrebiti tehnologiju da vaše mišljenje dopre do što većeg broja ljudi? Koje sve metode imate na raspolaganju?

Za ovaj zadatak pogodan je rad u malim grupama, ali nije neophodan.

Podstaknite učenike da obrazlože svoje mišljenje. Navedite neki primer da ih podstaknete na razmišljanje, npr. predlog novog zakona koji će se negativno odraziti na mlade.

ZAKLJUČAK

Navedite neke primere korišćenja digitalne tehnologije za izražavanje društvenih ili političkih stavova, kao što su poruke, elektronska pošta, društvene mreže, online peticije, službene web stranice (vlade, ombudsmana, omladinskog parlamenta, medija, NVO).

Naglasite koliko je važno da se mladima omogući da izraze svoja mišljenja o pitanjima koja se njih tiču i istaknite koristi njihovog angažmana kako za društvo tako i za njih same.

Potražite koristan sažetak na internetu, npr.

<https://medium.com/swlh/how-to-avoid-slackivism-a-guide-for-digital-activists-81b4d7b12530>

Ovde je dobra prilika da se spomenu članovi 12. i 13. Konvencije o pravima deteta.

ZADATAK

Učenici pišu mini blog u kojem izražavaju svoj stav o merama odgovora na vanrednu situaciju izazvanu koronavirusom u zemlji. Svoj stav potkrepljuju obrazloženjem.

Zamolite učenike da pronađu kolege u razredu koji dele njihovo mišljenje i da zajedno rade u grupi, ako je to izvodljivo.

DALJE AKTIVNOSTI

Učenici između sebe dele mini blogove, diskutuju o njima i razmatraju da li da ih objave online. Razmišljaju o drugim temama za koje je po njihovom mišljenju važno saslušati mišljenje mladih - u školi, u lokalnoj zajednici, na nivou države ili na međunarodnom nivou. Razmatraju da li je neka od tih tema kontraverzna. Analiziraju pojam „kontraverzno“, daju primere kontraverznih pitanja i razmatraju kako najbolje diskutovati o takvim pitanjima.

Uputite učenike na web stranice koje bi im mogle biti od pomoći.

Možete konsultovati priručnik Saveta Evrope: <https://edoc.coe.int/en/human-rights-democratic-citizenship-and-interculturalism/7738-teaching-controversial-issues.html>

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

LAŽNE VESTI (FAKE NEWS)

Kako možemo da prepoznamo lažne vesti?

Na društvenim mrežama kruži veliki broj priča sa lažnim vestima o koronavirusu, naročito o lažnim lekovima. Učenici ponekad nekritično dalje dele ove priče, misleći da su one istinite ili prosto smešne. Ova lekcija razmatra posledice širenja lažnih vesti, i kako razlikovati istinito od lažnog.

Učenici će moći da:

- ▶ Razmišljaju o posledicama deljenja lažnih vesti;
- ▶ Analiziraju različite vrste lažnih vesti;
- ▶ Identifikuju tehnike prepoznavanja lažnih vesti;
- ▶ Razviju svoje analitičko i kritičko razmišljanje i osećaj digitalne odgovornosti.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Medijska i informativna pismenost

Možda će biti potrebno da nađete kviz na vašem jeziku ili da napravite kviz sami. U svakom slučaju vodite računa da imate najnovije činjenice. Da li postoji sličan članak na vašem jeziku?

Ako učenici ne žele poverovati da je nešto lažno, pažljivo pristupite tom pitanju.

Upoznajte učenike sa uglednim ili službenim web stranicama za koronavirus, npr. WHO.

Alternativno, pitajte učenike da sami sumiraju lekciju.

Mnogo video materijala je na raspolaganju o ovoj temi na internetu.

Podstaknite učenike da koriste inovativne oblike digitalne prezentacije koji će se svideti njihovim vršnjacima.

Takođe možete dati učenicima drugu potencijalno lažnu priču da je proverite.

PODSTICAJ

Kviz istina/laž: <https://fullfact.org/quiz/coronavirus/>

Članak: <https://bit.ly/34lch8Z>

Nakon kviza:

- ▶ Koji rezultat ste imali na kvizu? Da li su vas neki odgovori iznenadili? Ako jesu, koji? Zašto?
- ▶ Zbog čega se na društvenim mrežama dele neistinite priče o koronavirusu?
- ▶ Da li to uzrokuje neku štetu? Zbog čega da, odnosno zbog čega ne?

Nakon članka:

- ▶ Zašto ljudi veruju u ovakva lažna izlečenja/lekove?
- ▶ Zna li za neke druge lažne članke o koronavirusu?
- ▶ Kako možete proveriti da li je članak lažan?
- ▶ Gde možete potražiti pomoć?

DISKUSIJA

ZAKLJUČAK

Sumirajte glavne pouke lekcije.

Podsetite učenike da je važno da provere vesti i razmisle pre nego što ih podele. Vežbajte glavne načine za proveru lažnih vesti.

ZADATAK

Učenici dalje razvijaju veštine proveravanja lažnih vesti.

Video: <https://news literacy.ca/fakeout/learning-the-skills/>

U malim grupama učenici mogu odabrati tri ili četiri vesti o koronavirusu i proveriti njihovu pouzdanost.

Pripremaju savete za njihove vršnjake o ovom problemu i izrađuju prezentaciju.

Učenici govore o najvažnijim stvarima koje su naučili iz zadatka.

Objašnjavaju koje bi savete dali svojim vršnjacima o ovoj temi.

Objašnjavaju ko u društvu prema njihovom mišljenju treba da bude odgovoran za regulisanje lažnih vesti na internetu.

DALJE AKTIVNOSTI

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

Ko vas posmatra?

Zemlje širom sveta uvode nove alate za vršenje nadzora u nastojanju da uspire širenje pandemije koronavirusa. Iako većina ljudi odobrava korišćenje tehnologija za praćenje ljudi koji imaju virus, postoji i zabrinutost da se neke od tih tehnologija mogu koristiti u manje etičke svrhe. U ovoj lekciji govorimo o nekim alatima za vršenje nadzora koji su nedavno uvedeni i posledicama tog nadzora po građane i društvo.

Učenici će moći:

- ▶ da izraze svoje stavove o primeni nadzorne tehnologije za spečavanje širenja pandemije koronavirusa;
- ▶ da analiziraju uticaj ove vrste tehnologije na građane i društvo;
- ▶ da utvrde prihvatljive i neprihvatljive načine korišćenja nadzorne tehnologije;
- ▶ da prošire znanja i razviju sposobnost kritičkog sagledavanja sveta politike i medija.

PODSTICAJ

1. Misaoni eksperiment:

Zamislite državu u kojoj je vlada odlučila da svaki građanin mora da nosi biometrijsku narukvicu koja 24 sata dnevno prati temperaturu tela i otkucaje srca. Prikupljene informacije bi vladi omogućile da prati zdravstveno stanje građana, ali i njihove emocije. Na primer, vlada bi tako mogla da zna kada se neko smeje, plače ili se ljuti. To, naravno, nije svrha zbog koje su narukvice prvobitno izrađene.

2. Videozapis: <https://www.youtube.com/watch?v=TUFzN7So6GM>

DISKUSIJA

Nakon misaonog eksperimenta:

- ▶ Zašto bi građani hteli da nose ovakvu narukvicu?
- ▶ Zašto bi vlada uvodila ovakve narukvice?
- ▶ Zašto bi neki građani mogli da budu sumnjičavi?
- ▶ Imaju li pravo da budu sumnjičavi? Zašto da, odnosno zašto ne?
- ▶ Šta mislite o ovoj ideji? Da li je li to dobra ideja? Zašto jeste, odnosno zašto nije?
- ▶ Da li bi bilo bolje da je nošenje narukvice dobrovoljno? Zašto bi bilo bolje, odnosno zašto ne bi bilo bolje?

Nakon videozapisa:

- ▶ Koju vrstu nadzorne tehnologije koriste vlade u borbi protiv pandemije?
- ▶ Šta se sve može nadzirati pomoću ove tehnologije?
- ▶ Da li se nadzor vrši na obaveznoj ili dobrovoljnoj osnovi?
- ▶ Neki ljudi imaju određene sumnje u vezi sa ovim nadzorom. Misлите li da imaju pravo da budu sumnjičavi? Zašto da, odnosno zašto ne?
- ▶ Šta mislite o ovoj vrsti nadzora? Da li je li to dobra ideja? Zašto da, odnosno zašto ne?
- ▶ Da li je li bolje da nadzor bude obavezan ili je bolje da bude dobrovoljan? Šta mislite? Zašto?

ZAKLJUČAK

Rezime o različitim vrstama nadzorne tehnologije, npr. CCTV sa prepoznavanjem lica, pametni telefoni, dronovi, Alexa, itd.
Objasnite kako se nadzorna tehnologija može koristiti za kontrolu građana i za pomoć građanima. Navedite neke primere – iz trenutne situacije, prošlosti ili iz književne fikcije.

Učenici kreiraju infografik kojim će pokazati gde bi oni povukli liniju između prihvatljivog i neprihvatljivog nadzora vlade. Navode primere prihvatljivog i neprihvatljivog nadzora i obrazlažu svoju odluku.

Učenici između sebe dele infografike.
Razmišljaju o tome ko sve koristi tehnologiju za prikupljanje informacija o ljudima, o vrstama informacija koje se prikupljaju i za šta se te informacije koriste.

Privatnost i sigurnost

Ova ideja je preuzeta iz članka koji je napisao Juval Noa Harari:

<https://www.ft.com/content/19d90308-6858-11ea-a3c9-1fe6fedcca75>

Potražite videozapis sa sličnim sadržajem na vašem jeziku na temu nadzorne tehnologije koja se koristi u vreme pandemije. Ako ne možete da pronađete videozapis sa sličnim sadržajem na svom jeziku, utišajte zvuk na ovom i objasnite šta se dešava.

Za ovu aktivnost idealan je rad u parovima ili u malim grupama, ali nije neophodan.

Podstaknite učenike da za svako pitanje ponude što više odgovora.

Ovde je dobra prilika da se objasne dešavanja u vašoj zemlji.

Ovde je dobra prilika da se spomene pravo na poštovanje privatnosti (EKLJP, član 8.).

Nastojte da koristite primere iz svoje zemlje ili regiona.

Ovde je dobra prilika da se istaknu razlike između demokratskog i totalitarnog društva.

Postoje brojni online alati koje učenici mogu da koriste za ovaj zadatak, npr. Canva, Coggle ili Google Jamboard.

Obuhvatite prikupljanje i unovčavanje podataka od strane velikih tehnoloških kompanija.

NASILJE NA INTERNETU (CYBERBULLYING)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Kako ga sprečiti i boriti se protiv njega?

Sada kada ne možemo da izlazimo i nalazimo se sa prijateljima zbog zdravstvene vanredne situacije, naši odnosi su više nego ikada pod uticajem tehnologije. Ova lekcija se bavi razlikom između komunikacije licem u lice i elektronske komunikacije, porastom nasilja na internetu, i načinima da ovu pojavu sprečimo i borimo se protiv nje.

Učenici će moći da:

- Razmišljaju o načinu na koji tehnologija utiče na komunikaciju;
- Analiziraju posledice sajber siledžijstva;
- Utvrde načine za zaustavljanje nasilja na internetu;
- Razviju svoju efikasnost, vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava.

Prisustvo i komunikacija na internetu

PODSTICAJ

Slika 1: Slika komunikacije licem u lice

Slika 2: Slika online komunikacije

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=e5sB7mndfrQ>

DISKUSIJA

Nakon slike 1:

- Šta je komunikacija?

Nakon slike 2:

- Koje su razlike između komunikacije licem u lice i online komunikacije?
- Da li je lakše ili teže nešto iskomunicirati s nekim koristeći tehnologiju? Zašto?
- Da li ekran između vas olakšava ili otežava održavanje odnosa sa drugima?

Nakon videa:

- Koja je razlika između nasilja (bullyinga) i nasilja na internetu (cyberbullyinga)?
- Da li je nasilje na internetu problem? Zašto?
- Koje su posledice nasilja na internetu za žrtve?
- Koje su posledice nasilja na internetu za nasilnike?
- Koje su posledice nasilja na internetu za svedoke?

Pronađite dve slike koje će se svideti vašim učenicima.

Samo prva četiri minuta. Nema verzije na engleskom jeziku? Ugasite zvuk i vi čitajte tekst. Ili pronadite sličan video na vašem jeziku.

Pojednostavite ova pitanja za mlađe učenike.

Preskočite druga dva pitanja ako su učenici na njih već odgovorili u sklopu odgovora na prvo pitanje. Proverite da li postoje eventualne pravne posledice nasilja na internetu u vašoj zemlji i upoznajte učenike s tim.

ZAKLJUČAK

Kratko izlaganje o tome kako tehnologija utiče na komunikaciju. Ekran smanjuje naš osećaj empatije sa drugim učesnicima u razgovoru. Ne možemo da vidimo lica drugih osoba, niti njihovu trenutnu reakciju. Sami biramo vreme i mesto kada hoćemo da damo odgovor. Prijatnije se osećamo kada pričamo direktno sa ljudima.

Nasilje na internetu se povećalo nakon uvođenja restrikcija vezanih za koronavirus, jer se komunikacija premestila u digitalnu sferu. To je vrlo opasno, jer utiče na stvarni život. Svaki tinejdžer je najmanje jednom u svom životu bio u poziciji svedoka nasilja, nasilnika ili žrtve nasilja na internetu. To znači da svi imamo ulogu u zaustavljanju ove pojave.

Nastavnik

ZADATAK

Učenici pretražuju na internetu i razgovaraju o sledećem:

- Koji oblici nasilja na internetu postoje?
- Šta možete da uradite ako ste svedok nasilja na internetu?
- Šta možete da uradite ako ste meta nasilja na internetu?
- Gde možete da potražite pomoć? Koje organizacije mogu da pomognu? Kako možete da sprečite ljude da postanu nasilnici na internetu? Učenici pripremaju prezentaciju svojih zaključaka i saveta.

Najbolje se sprovodi u manjim grupama, ali može i pojedinačno. Ukoliko se radi u manjim grupama, izaberite članove grupa tako da omoguće učenicima priliku da rade sa različitim učenicima.

Podstaknite učenike da koriste nove oblike prezentacije.

Pojednostavite ova pitanja za mlađe učenike.

DALJE AKTIVNOSTI

Učenici razmenjuju svoje prezentacije. Da li su čuli za slučajeve nasilja u vezi sa pandemijom koronavirusa? Kako po njihovom mišljenju društvo treba da odgovori na ovakve pojave? Ko je društvu nadležan da se ovim bavi?

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

NOVE PRILIKE

Prilika da se isproba nešto novo

Zbog boravka u karantinu kod kuće i samo-izolacije tokom trenutne vanredne zdravstvene situacije mladima je teže da se bave svakodnevnim interesima i aktivnostima. Na primer, čini se da neće biti ništa od službenih mečeva i fizičkih sportova, a u pitanje su dovedene i neformalnije aktivnosti, poput jednostavnog druženja s prijateljima. U ovoj lekciji govorimo o tome kako tehnologija može pomoći mladima da se i dalje bave postojećim i isprobavaju nove zanimacije u ovim kriznim vremenima.

Učenici će moći da:

- ▶ Razmišljaju o uticaju trenutne vanredne zdravstvene situacije na njihove svakodnevne interese i aktivnosti;
- ▶ Analiziraju nove prilike za rekreaciju i učenje koje se otvaraju u trenutnim okolnostima;
- ▶ Utvrde na koje načine mogu da koriste digitalne tehnologije kako bi se i dalje bavili postojećim interesima i isprobavali nove;
- ▶ Razviju sopstvenu fleksibilnost, prilagodljivost i toleranciju prema dvosmislenosti.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Učenje i kreativnost

PODSTICAJ

Promišljanje:

Učenici u parovima razmišljaju o tome kako na njihove svakodnevne interese i aktivnosti kao što su druženje, hobiji, sport, učenje, itd. utiču restrikcije nametnute s ciljem sprečavanja širenja koronavirusa.

Razgovaraju sa svojim partnerom o tome i razmenjuju lična iskustva, njihova osećanja i zabrinutosti u vezi s ovom temom.

Učenici ostatku grupe govore o njihovim partnerima, šta se promenilo u njihovim životima i kako je to na njih uticalo, npr. na njihova osećanja, strahove, itd.

Pronađite odgovarajući alat za ovu vežbu, npr. WhatsApp. Podsetite učenike da pažljivo slušaju svog partnera i zapamte osnovne stvari.

Zatražite od učenika da njihova izlaganja budu kratka.

DISKUSIJA

Nakon vežbe promišljanja:

- ▶ Kako se osećate kada ne možete da radite stvari koje ste inače radili?
- ▶ Da li trenutna situacija donosi neke prednosti? Ako je vaš odgovor da, koje su to prednosti?
- ▶ Da li bi se stvari koje ste inače radili sada mogle uraditi drugačije, bez izlaženja ili sastajanja sa ljudima licem u lice? Razmislite o nekim primerima.
- ▶ Kako nam tehnologija može pomoći u ovoj situaciji? Dajte neke ideje. Možete li preporučiti neke alate, npr. aplikacije, društvene mreže, web stranice, itd.?
- ▶ Mogu li se neki od tih alata takođe koristiti za pomoć u nastavi kod kuće - kao što je ova lekcija? Kako?
- ▶ Da li vam je tehnologija pomogla da nađete neki novi interes ili aktivnost u toku pandemije, nešto što vam ranije ne bi palo na pamet? Ako jeste, o čemu se radi?
- ▶ Da li u društvu postoji neko ko pokušava da pomogne mladima da osmisle kreativne aktivnosti koje mogu da rade kod kuće? Vladine institucije ili neko drugi? Da li bi trebalo da radite više na tome? Zbog čega?

Pojednostavite ova pitanja za mlađe učenike.

Učenici mogu da pomažu jedni drugima u iznalaženju odgovora na ova pitanja.

Možete pronaći informacije na internetu za učenike koji žele da nastave učenje, npr.

https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/coronavirus-online-learning-resources_en

Proverite na internetu inicijative u vašoj zemlji i učenicima dajte relevantne informacije.

ZAKLJUČAK

Podsetite učenike zbog čega su na snazi trenutne restrikcije.

Objasnite da uprkos tome što privremeno ne mogu da se bave uobičajenim aktivnostima onako kako su navikli, mogu da koriste tehnologiju da pronađu drugačije načine bavljenja istim stvarima. Tehnologija im takođe može pomoći u pronalaženju novih interesa o kojima ranije možda nisu razmišljali. Podstaknite učenike da eksperimentišu i ohrabrite ih da se ne boje grešaka, jer kreativnost podrazumeva napuštanje uspostavljenih obrazaca i prihvatanje grešaka kao sastavnog dela procesa učenja.

Podelite podatke o svim web stranicama prilagođenim učenicima koje bi im mogle pomoći.

ZADATAK

Učenici razmišljaju o novom interesu kojim su počeli da se bave tokom pandemije ili o kojem razmišljaju. Pripremaju kratku prezentaciju na tu temu za svoje kolege iz razreda i objašnjavaju im zbog čega su izabrali baš to.

Za ovaj zadatak pogodan je rad u parovima ili malim grupama.

Podstaknite učenike na korišćenje novih, kreativnih načina izlaganja.

DALJE AKTIVNOSTI

Učenici izlažu svoje ideje.

Razmišljaju o tome da li će nakon ukidanja restrikcija zbog koronavirusa nastaviti da koriste bilo koju od novih tehnologija koju su sada počeli da koriste.

Razmišljaju o primerima mladih koji se suočavaju sa više ograničenja u životu od njih, npr. zbog invaliditeta. Razgovaraju o tome kako društvo može pomoći i šta mogu uraditi oni lično ili njihova škola.

Podsetite učenike na prava dece da razvijaju svoju "ličnost, talente i mentalne i fizičke sposobnosti do njihovih punih mogućnosti" (Konvencija o pravima deteta, član 29.).

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

OBLIKOVANJE BUDUĆNOSTI

Kako tehnologija može da ojača participaciju?

Korišćenje tehnologije za učenje kod kuće tokom nedavno nastale pandemije je pružilo mladima iskustvo veće odgovornosti za sopstveno učenje. Mnogi će želeti da produže to iskustvo kada se vrate u školu pošto se pandemija završi. Ova lekcija se bavi načinima na koje mladi ljudi mogu igrati aktivniju ulogu u svom obrazovanju i vaspitanju kada se vrate u školu i kako tehnologija u tome može da im pomogne.

Učenici će moći da:

- ▶ razmisle o svom iskustvu učenja kod kuće i novim odgovornostima koje su dobili zbog toga;
- ▶ analiziraju mogućnosti za svoju veću uključenost u odluke koje utiču na njih u školi;
- ▶ utvrde načine na koje tehnologija može da im pomogne da postanu aktivniji učesnici u sopstvenom obrazovanju;
- ▶ razviju svoj osećaj za demokratiju i veštine samostalnog učenja.

Aktivno učešće

PODSTICAJ

Refleksivna vežba:

Učenici razmišljaju o tome kako provode svoje vreme za učenje sada kad su u izolaciji kod kuće. Porede svoj prosečan dan učenja kod kuće sada sa danom u školi pre pandemije. Razmišljaju o različitim stvarima koje rade i o tome ko odlučuje kako i kada treba da uče. Beleže svoja razmišljanja u formi tabele ili mape uma i dele to sa svojim drugarima iz razreda.

Rad u parovima bi bio idealan za ovo, npr. razgovor preko WhatsApp-a. Ali to nije nužno. Postoje razni besplatni onlajn alati koji ovde mogu da pomognu, npr. Coggle za mape uma.

DISKUSIJA

Posle refleksivne vežbe:

- ▶ Šta biste rekli da su glavne razlike između prosečnog dana učenja kod kuće i u školi?
- ▶ Ko odlučuje o tome šta i kako učite kod kuće? Ko odlučuje u školi?
- ▶ A šta je sa izradom školskih zadataka kod kuće? Ko odlučuje o tome?
- ▶ Kada se vratite u školu da li biste voleli da donosite više svojih sopstvenih odluka? Zašto da ili zašto ne?
- ▶ U kojim stvarima mislite da bi mladi mogli da imaju veću ulogu u odlučivanju u školi? O kojim stvarima bi mogli sami da odlučuju?
- ▶ Kako bi škole mogle da koriste tehnologiju kako bi uključili više ljudi u odlučivanje u školi?

Rad u parovima ili malim grupama bi bio idealan, ali nije nužan. Možete pokušati da koristite onlajn alat za diskusiju, kao što je Padlet.

Možda ćete morati da ih podstaknete primerima, npr. onlajn glasanje za učenički savet, elektronski učenički bilten, digitalna anketa u školi o vršnjačkom nasilju.

ZAKLJUČAK

Predstavite koncept dečjih prava, naročito prava dece da izraze svoje mišljenje o pitanjima koja ih se tiču i da se njihovo mišljenje poštuje. To ponekad znači da mogu sami da odlučuju, a ponekad da odlučuju zajedno sa drugim ljudima. To zavisi od toga o kome je reč. Ovo definitivno nije pravo da dobiju sve što žele.

Član 12. Konvencije o pravima deteta.

Povežite ovo pravo da idejom demokratije. Objasnite kako je imanje prava da se učestvuje u odlučivanju centralno za demokratiju, ali mora da se ostvaruje zajedno sa drugim ljudima.

Rad u malim grupama bi bio idealan, ali nije nužan. Za besplatne onlajn alate za učenike vidi: <https://www.codemom.ai/best-online-presentation-tools-for-students/>

ZADATAK

Učenici razmišljaju o načinu na koji bi tehnologija mogla da se koristi u njihovoj školi da pomogne mladim ljudima da igraju veću ulogu u odlučivanju u njoj kada se pandemija završi. Prave vizuelnu prezentaciju u kojoj objašnjavaju svoju ideju i zašto misle da je to dobra ideja.

Možda bi bilo dobro da pripremite jednostavan onlajn obrazac za vršnjačko ocenjivanje za ovu priliku ili da zamolite učenike da ga sami osmisle.

DALJE AKTIVNOSTI

Učenici imaju izlaganje pred razredom. Učenici u razredu razmišljaju o prednostima i manama različitih predloga i odlučuju koji je po njihovom mišljenju najbolji. Razmatraju da li bi isto to stvarno mogli da izlože kada se vrate u školu, npr. školskom odboru.

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

SARADNJA

Kako možemo da radimo onlajn kao grupa?

Kolaborativno učenje je bitno za dobro građansko vaspitanje. Sada, tokom pandemije koronavirusa, kada građansko vaspitanje više ne može da se odvija u učionici, mladi moraju naučiti nove načine saradnje sa svojim vršnjacima. Ova lekcija bavi se time kako zajednički rad na dogovoru o pravilima digitalnog učenja može mladima ljudima da pomogne da kreiraju onlajn prostore za učenje koji su dostupni svim učenicima.

Učenici će moći da:

- ▶ razmisle o koristima učenja u grupama;
- ▶ analiziraju prepreke učenju u grupama onlajn i kako se one mogu prevazići;
- ▶ utvrde pravila kako bi se omogućio grupni onlajn rad koji je dostupan svima;
- ▶ razviju svoje veštine saradnje i kritičkog razumevanja sebe.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

PODSTICAJ

Video 1: <https://www.youtube.com/watch?v=V3YnWgZ-0Ds>

Objasnite da uprkos socijalnom distanciranju i tome što smo primorani da živimo u izolaciji kod kuće, zahvaljujući digitalnoj tehnologiji možemo i dalje da se okupimo u grupe da pomognemo jedni drugima u rešavanju problema. Međutim, davanje podrške jedni drugima na ovaj način nije uvek lako. Potrebno je da naučimo kako da sarađujemo. To je naročito važno kada smo kod kuće i radimo sami.

Nakon gledanja video zapisa:

- ▶ Koje su prednosti učenja u grupi umesto da učite sami? Da li možete da date primere za to iz vašeg iskustva u školi?
- ▶ Sada kad ste van škole i radite kod kuće, koje prilike postoje uža učenje u grupama? Kako tehnologija može da pomogne?
- ▶ Koje prepreke bi mogle da spreče mlade ljude da budu u stanju da rade u grupama na ovaj način?
- ▶ Šta može da se učini kako bi se ovi problemi prevazišli?
- ▶ Šta vi možete da učinite kako bi svi članovi vaše grupe mogli ravnopravno da učestvuju?
- ▶ Da li bi pomoglo kad bi postojala pravila za onlajn grupno učenje? Ako bi, ko bi sačinio ta pravila i kako?

DISKUSIJA

Dostupnost i uključivanje

Ako vaši učenici nemaju napredno znanje engleskog, nađite sliku koja ilustruje moć saradnje, ili motivacioni citat.

Alternativno, ako je to čas engleskog, učenici mogu da prevedu pesmu tokom jednog časa i imaju diskusiju na narednom.

Dajte neke primere kako biste učenicima pomogli da shvate na šta mislite kad kažete učenje u grupi, npr. diskusije, zajednički zadaci, nabacivanje ideja.

Postarajte se da se problemi pristupa tehnologiji i digitalne veštine pojave u diskusiji.

ZAKLJUČAK

Stavite naglasak na potrebu za pravilima kako bi se stvorilo otvoreno i inkluzivno okruženje za učenje za sve, što je neophodno za onlajn saradnju isto toliko kao i kada se sarađuje licem u lice.

Kratko prikažite tri koraka za izradu grupnih pravila:

1. Razmisli šta ti je potrebno od drugih kako bi mogao da sarađuješ u grupi
2. Kaži drugima koja su tvoja očekivanja i slušaj šta su njihova očekivanja
3. Zajedno pregovarajte i dogovorite se oko 5 pravila.

Pojedinačni rad:

- ▶ Kakvo ponašanje tvojih vršnjaka će te verovatno motivisati da radiš sa njima?
- ▶ Šta treba da radiš ako nemaš pristup nekoj opremi koja ti je potrebna da se priključiš ili ne poznaješ tehnologiju koja se koristi?
- ▶ Šta treba da uradiš ako neko od tvojih vršnjaka nije upoznat sa tehnologijom koja se koristi?
- ▶ Šta možeš da učiniš da obezbediš da svako ima jednaku priliku da iskaže svoje mišljenje?

Rad u malim grupama:

- ▶ Podeli svoja očekivanja i slušaj ta su očekivanja drugih u tvojoj grupi
- ▶ Zajedno odlučite o 5 pravila koja će biti korisna za sve
- ▶ Odlučite kako ćete predstaviti svoja pravila tako da svi članovi grupe budu uključeni.

Možda će biti potrebno da pojednostavite neka od ovih pitanja za mlađe učenike.

ZADATAK

DALJE AKTIVNOSTI

Male grupe predstavljaju svoja pravila
Pravila malih grupa se objedinjuju kako bi se stvorio skup pravila za e-učionicu.

Pravila zajednička svim grupama
se odmah stavljaju na listu. Ako je
pravilo jedinstveno, grupa mora
da ga obrazloži a potom se glasa.

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

SOLIDARNOST

Kako možemo da pružimo podršku jedni drugima?

Potrebni smo jedni drugima svaki dan, naročito u vreme krize kao što je vanredna zdravstvena situacija u kojoj se trenutno nalazimo. Da bi sačuvali demokratiju u doba krize, građani moraju da preuzmu odgovornost i pokažu solidarnost. Ova lekcija govori o tome kako učenici mogu da doprinesu društvenom jedinstvu uprkos društvenoj distanciranosti.

Učenici će moći da:

- ▶ Sagledaju trenutnu situaciju iz ugla građana kojima je potrebna pomoć;
- ▶ Analiziraju različite oblike pružanja pomoći;
- ▶ Utvrde na koje sve načine mogu da pruže podršku svojim porodicama i zajednicama;
- ▶ Razviju empatiju i građansku svest.

Etika i empatija

PODSTICAJ

Video 1: <https://youtu.be/okpuFgbjzUQ>

Video 2: <https://www.youtube.com/watch?v=uuFYUjFoD4>

Možda ćete odlučiti da nađete slične video materijale iz vaše zemlje.

DISKUSIJA

Nakon gledanja prvog video zapisa:

- ▶ Kojim grupama ljudi po vašem mišljenju treba posebna podrška tokom vanredne situacije izazvane koronavirusom? Napravite spisak onih kojima je pomoć najviše potrebna i navedite koje su njihove potrebe.
- ▶ Šta drugi ljudi mogu da urade da im obezbede potrebnu podršku? Razmislite o nekim praktičnim načinima.
- ▶ Kako internet može da pomogne? Koliko različitih načina ti pada na pamet?
- ▶ Da li možda drugi ljudi ugrožavaju svoje zdravlje kada u ovo vreme pomažu drugima? Kako to mogu da izbegnu?
- ▶ Da li ste čuli za neke grupe podrške u vašoj zajednici? Šta te grupe rade? Kako se one štite od virusa? Da li ste vi ili članovi vaše porodice uključeni u to?

Nakon gledanja drugog video zapisa:

- ▶ Šta mladi ljudi vašeg uzrasta mogu da urade, online i offline?
- ▶ Da li bi to podrazumevalo bilo kakav rizik? Kako biste se pobrinuli da sebe zaštitite?
- ▶ Kako biste osigurali da ne ugrozite druge?

U radu sa mladim učenicima pojednostavite pitanja. Nemate dovoljno vremena? Preskočite neka pitanja. Imate višak vremena? Podelite učenike u manje grupe za diskusiju (npr. u lance za diskusiju) pa ih nakon toga zamolite da prezentuju mišljenje cele grupe (npr. korišćenjem mentalnih mapa).

ZAKLJUČAK

Rezimirajte ideje o tome kako učenici mogu da pomognu svojoj zajednici ili porodici. Kratka prezentacija nastavnika. Hajde da se organizujemo na različite moguće načine da podržimo jedni druge najbolje što možemo. Možemo jedni drugima da pokažemo da smo zajedno – gde god bili. Mladi ljudi, kao prva potpuno digitalna generacija ovde imaju veoma važnu ulogu. Koje nove aplikacije/platforme/načini komuniciranja mogu vaše porodice i zajednice da koriste radi očuvanja društvenog jedinstva i pružanja pomoći onima kojima je potrebna? Ljudi moraju da razmišljaju o sopstvenoj bezbednosti i bezbednosti drugih kada nude neke oblike podrške koja podrazumeva direktan kontakt sa drugima.

Proverite da li trenutno postoje bilo kakva bezbednosna ograničenja za vaše učenike i proveravajte da li su njihove ideje i aktivnosti u skladu sa propisima. Podvucite značaj bezbednosti. Nesmotrene aktivnosti mogu da predstavljaju rizik za mnoge živote.

ZADATAK

Učenici biraju jedan od načina na koji osobe njihovih godina mogu da iskoriste internet da pomognu onima kojima je u ovom vremenu pomoć potrebna. Nalaze način koji ne zahteva napuštanje svoje kuće. Zapišu opis toga načina, predstave ga na atraktivan način, i opisuju šta on podrazumeva i zašto bi ga preporučili drugima iz svog razreda da ga opробaju.

Najbolje se sprovodi u manjim grupama, ali može i pojedinačno. Ukoliko se radi u manjim grupama, izaberite članove grupa tako da omogućite učenicima priliku da rade sa različitim učenicima.

DALJE AKTIVNOSTI

Učenici razmatraju ideje koje su drugi predložili i razmatraju koliko su one praktične. Razmišljaju o njihovim prednostima i nedostacima. Podstaknite učenike da i sami isprobaju neku od tih ideja, bilo samostalno ili sa prijateljima. Učenici razmatraju da li, kada vanredna situacija sa korona virusom prođe, možemo da se vratimo na to da mislimo samo na sebe. Ili će uvek biti ljudi kojima je potrebna ovakva vrsta podrške od mladih.

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

ŽIVOT U KARANTINU

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Može li nam tehnologija pomoći da ga lakše podnesemo?

Roditelji i deca se u trenutnoj vanrednoj zdravstvenoj situaciji moraju privići na to da mnogo više vremena provode zajedno. Nivoi stresa u porodici su viši nego ikad pre. U ovoj lekciji govorimo o tome kako digitalne tehnologije mogu da pomognu roditeljima i deci da podnesu pritisak trenutne situacije, kao i uloži koju u tome može odigrati društvo.

Učenici će moći da:

- ▶ Razmišljaju o vrstama stresa kojima su izložene porodice kao rezultat mera uvedenih s ciljem sprečavanja širenja koronavirusa;
- ▶ Analiziraju različite porodične situacije i uzroke stresa;
- ▶ Utvrde načine na koje tehnologija može pomoći porodicama da podnesu situaciju;
- ▶ Razviju veštine slušanja, promatranja i rešavanja sukoba.

Učenje i kreativnost

Odaberite neku drugu poznatu porodicu, stvarnu ili izmišljenu, po želji.

Za ovaj zadatak pogodan je rad u parovima ili malim grupama.

Dopustite učenicima da budu maštoviti koliko god žele.

Nemojte tražiti od učenika da govore o vlastitim porodicama, osim ako to sami ne žele.

Možda će biti potrebno da podstaknete učenike primerom, npr. život u jednosobnom stanu, ili situacija sa članom porodice kojem je potrebna posebna nega ili koji je u bolnici zbog virusa.

Uključite stvari kao što su društvene mreže, aplikacije, email, video igrice, web stranice, MP3, elektronske knjige, itd.

Možda će biti potrebno da podstaknete učenike primerom, npr. nasilje.

Upoznajite učenike sa lokalnim/državnim linijama za pomoć i bilo kojim drugim relevantnim javnim ili drugim servisima.

Ovde postoji prilika da se spomenu prava deteta, naročito član 19. o dečijoj zaštiti.

Možete pronaći druge primere na internetu, npr.

<https://www.zdnet.com/article/tech-tips-and-tricks-to-cope-with-coronavirus-social-isolation-measures/>

Pronađite odgovarajući alat, npr. Microsoft Photos.

PODSTICAJ

Misaoni eksperiment:

Zamislite Simpsonove koji se moraju prilagoditi životu u karantinu u toku pandemije koronavirusa. Svi likovi su zatvoreni u kući zajedno, ne idu na posao, ne idu u školu i u stalnom su strahu da će se zaraziti virusom.

DISKUSIJA

Nakon misaonog eksperimenta:

- ▶ Šta mislite kako bi Simpsonovi reagovali da su svi zajedno u izolaciji kod kuće? Kako bi se ponašali?
- ▶ Šta bi im uzrokovalo najveći stres?
- ▶ Šta se dešava sa porodicama u stvarnom životu u ovoj situaciji? Kako reaguju? Šta im uzrokuje stres?
- ▶ Da li su sve porodice izložene istom stresu? Ako nisu, koji faktori čine situaciju gorom za neke porodice? Razmislite o nekim primerima.
- ▶ Šta bi porodice mogle da urade da umanje stres?
- ▶ Kako im tehnologija može pomoći u ovoj situaciji? Koji vam sve načini padaju na pamet?
- ▶ Postoje li načini na koje tehnologija može učiniti porodični život još stresnijim? Koji su to načini i kako se mogu izbeći?
- ▶ Možete li zamisliti situaciju u kojoj bi članovi porodice trebalo da potraže pomoć spolja?
- ▶ Kome se u društvu možete obratiti kada stres porodičnog života postane preveliki? Kako možete druge upoznati sa svojim potrebama?

ZAKLJUČAK

Naglasite da se, za razliku od Simpsonovih, neke porodice u karantinu suočavaju sa stvarnim problemima, kao što su mentalne bolesti i nasilje u porodici. Deca su posebno ranjiva.

Objasnite da, iako to možda nije potpuno rešenje, postoje mnogi načini na koje porodice mogu koristiti tehnologiju kako bi lakše podneli situaciju. Uključite:

- igrice i zabavu koja im pomaže da se opuste
- informacije koje ih mogu umiriti
- društvene mreže koji im pomažu da ostanu u kontaktu sa prijateljima i da se druže
- savete za samopomoć
- aplikacije za mindfulness i jogu
- linije za pomoć u hitnim situacijama, itd.

ZADATAK

Učenici izrađuju mim (eng. meme) o porodičnom životu u doba pandemije virusa. Mim može da bude smešan ili ozbiljan, ali mora da sadrži praktičan savet za pomoć porodicama da podnesu pritiske života u vreme aktuelne krize.

Izradite digitalni slideshow mimova koji će učenici pogledati.

Učenici dele bilo koje druge lične savete koje možda imaju za porodice u toku karantina.

DALJE AKTIVNOSTI

www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education

Prevod ovog dokumenta je pripremljen uz pomoć sredstava zajedničkog programa Evropske unije i Saveta Evrope. Stavovi i mišljenja izraženi u njemu ni na koji način ne izražavaju zvanične stavove Evropske unije.

